3.8.4. Ettevõtted ja erasektor

Kriisivalmidus ei ole ainult riigi ülesanne. Kriisiolukorra ja riigikaitse seadus lähtub põhimõttest, et riigi julgeolekusse ja ühiskonna toimimisse panustavad lisaks riigile ettevõtted, mittetulundusühingud ja teised organisatsioonid. Kuigi mitmesajal ettevõttel on seadusest tulenevad ülesanded, näiteks elutähtsa teenuse osutamine, võivad ohud, häired ja katkestused mõjutada palju laiemat ringi. Seetõttu tasub igal ettevõttel mõelda, kuidas keerulistes oludes edasi tegutseda.

Alustada võiks lihtsast küsimusest: kuidas jätkata tööd siis, kui tavapärased tingimused kaovad? Selleks tasub hinnata, kui palju sõltub ettevõtte tegevus elektrist, sideühendustest, infosüsteemidest, tarnijatest, transpordist, välispartneritest ja töötajatest. Samuti tuleks mõelda, millised tegevused peavad jätkuma häire, katkestuse või kriisiolukorra korral ajal ning milliseid tooteid või teenuseid võib ühiskond ettevõttelt siis vajada.

Riskide hindamisel on abiks riigi koostatud üleriigiline riskianalüüs[32]. Selle avalik osa annab ülevaate peamistest ohtudest, mis võivad mõjutada ka ettevõtte tegevust. Riskianalüüs käsitleb mh loodusõnnetusi, ulatuslikke katkestusi elutähtsates teenustes, nakkushaigusi ja julgeolekuohte. KORKS näeb ette, et püsiva kriisiülesandega asutused ja isikud peavad oma riskianalüüsis lähtuma **üleriigilisest riskianalüüsist**. Sama lähenemine on kasulik ka teistele ettevõtetele.

Erilist tähelepanu tasub pöörata töötajatele. Ettevõte peaks teadma, millised inimesed täidavad kriitilisi ülesandeid ja kuidas töö jätkub, kui osa neist ei ole kättesaadav. Riigikaitselise kriisiolukorra ajal võidakse töötajaid kutsuda täitma **sõjaaja ametikoha ülesandeid** Kaitseväes. Seetõttu on oluline, et võtmeteadmised ei oleks ainult ühe inimese käes ning et olulistele ameti- ja töökohtadele oleks võimalik leida asendaja või töö vastavalt ümber korraldada. Samuti tasub hinnata, kas ettevõtte töö sõltub mõnest üksikust spetsialistist, kelle puudumine võiks tegevuse peatada.

Mõnele ettevõtjale võib seadusega olla pandud püsiv kriisiülesanne. Sel juhul peab ettevõte valmistuma selle täitmiseks, koostama riskianalüüsi ja kriisiplaani ning hoidma vajalikud inimesed, vahendid ja varu valmis. Eriti suur vastutus on **elutähtsate teenuste osutajatel**, kes peavad tagama, et ühiskonnale vajalikud teenused töötaksid ka igal ajal, ka kõige tõsisema ka häirete, katkestuste ja kriisiolukorra korral ajal.

Lisaks püsivatele kriisiülesannetele võib riik eriolukorra või riigikaitselise kriisiolukorra ajal anda ettevõtjatele **ühekordseid ülesandeid**. Need peavad olema seotud ettevõtte tegevusala ja oskustega, ettevõte peab olema suuteline neid vajaduse korral täitma ning ülesanded peavad olema vajalikud olukorra lahendamisekslahendamiseks. Näiteks võib tervishoiutöötajate nappuse korral anda tervishoiuteenuse osutajale ühekordse ülesande võtta vastu kergemate vigastustega kannatanuid või suunata oma tervishoiutöötajaid teisele tervishoiuteenuse osutajale appi. Samuti võib näiteks teatrile anda ülesande toetada evakuatsiooni läbiviimist, kasutades selleks oma personali, kelle tavapäraste ülesannete hulka kuulub inimeste suunamine ja teenindamine.

KORKS võimaldab kriisiolukorra lahendamiseks vajalikke asju ka ajutiselt sundkasutusse võtta või erandjuhul sundvõõrandada. See võib puudutada sõidukeid, masinaid, seadmeid, hooneid või maa-

alasid, mida on vaja elanikkonnakaitseks, mobilisatsiooniks või riigikaitse toetamiseks. Kuigi selliseid meetmeid kasutatakse erandkorras, tasub ettevõttel mõelda, milliseid tema ressursse võidakse kriisiolukorras vajada ja kuidas see ettevõtte tegevust mõjutaks. Vajalike ressursside kasutamist saab riik ette planeerida, määrates juba enne kriisiolukorda eelotsusega kindlaks asjad, mis võidakse vajaduse korral sundkasutusse võtta.

Kriisivalmidus ei tähenda ainult oma tegevuse kaitsmist. Sama oluline on mõelda, kuidas ettevõte saab ohu, häire või kriisiolukorra korral ajal ühiskonda aidata. Hästi valmistunud ettevõte tuleb paremini toime ka ise ning suudab vajadusel toetada olukorra lahendamist oma teadmiste, inimeste ja ressurssidega. Nii muutuvad tugevamaks nii ettevõte kui ka ühiskond.

Ettevõtte kriisivalmiduse kontrollnimekiri

Tegevused ja teenused

1. Millised ettevõtte tegevused peavad jätkuma häire, katkestuse või kriisiolukorra korral?
2. Millised tegevused võib ajutiselt peatada?
3. Milline on ettevõtte võimalik roll ühiskonna toimimise toetamisel häire, katkestuse või kriisiolukorra korral?

Töötajad

1. Kas ettevõte teab, millised töötajad on kriitilise tähtsusega?
2. Kas nende tööülesannetele on olemas asendajad?
3. Kas ettevõtte tegevus jätkub ka siis, kui osa töötajaid kutsutakse täitma sõjaaja ametikoha ülesandeid?

Tarneahelad ja partnerid

1. Millistest tarnijatest või teenusepakkujatest ettevõte sõltub?
2. Kas võtmetarnijatele on olemas alternatiivid?
3. Kas ettevõte teab, millised kliendid või partnerid võivad häire, katkestuse või kriisiolukorra korral ettevõtte teenuseid vajada?

Infosüsteemid ja side

1. Kui kaua saab ettevõte tegutseda ilma internetiühenduseta?
2. Kas olulistest andmetest tehakse varukoopiaid?
3. Kas ettevõttel on varukanalid klientide, töötajate ja partneritega suhtlemiseks ning kas nende toimimist on testitud?

Vara ja ressursid

1. Millised ettevõtte sõidukid, seadmed, hooned või muu ressurss võivad olla häire, katkestuse või kriisiolukorra korral vajalikud ettevõtte tegevuseks?
2. Millist ressurssi võidakse häire, katkestuse või kriisiolukorra korral vajada ühiskonna toimimise

toetamiseks?
3. Kas ettevõte teab, kuidas mõjutaks tema tegevust vara ajutine sundkasutus?
4. Kas ettevõtte tegevuse jätkamiseks vajalikud varulahendused on läbi proovitud?

Varu ja varustuskindlus

1. Kui kauaks jätkub ettevõttel tegevuse jätkamiseks vajalikku kütust, toorainet, varuosi või muid kriitilisi vahendeid?
2. Milliste kaupade või teenuste kättesaadavus võib häire, katkestuse või kriisiolukorra korral halveneda?

Juhtimine

1. Kas ettevõttel on kriisiplaan või vähemalt kokku lepitud tegevusjuhised häire, katkestuse või kriisiolukorra korral puhuks?
2. Kes teeb otsuseid olukorras, kus ettevõtte juht ei ole kättesaadav?
3. Kas kriisiplaani ja tegevusjuhiseid harjutatakse regulaarselt ning kas õppustel tuvastatud puudused kõrvaldatakse??

Taastamine

1. Kas ettevõttel on läbi mõeldud, kuidas taastada häire või katkestuse järel tavapärane tegevus?
2. Kas on määratud, millises järjekorras taastatakse olulised tegevused, teenused ja infosüsteemid?
3. Kas taastamisprotseduure ja varulahendusi on testitud?

Viimati uuendatud 01.10.2026